

Kitap Tanıtımı / Book Review

ABDULLAH SALAHADDİN-İ UŞŞÂKÎ'NİN HZ. ALİ DÎVÂNİ TERCÜMESİ

Ali ÖZTÜRK

Araştırma Yayınları, Ankara, 2013, 299 s.

Arş. Gör. Ezrail KARAKURT*

Hız. Peygamber'in damadı ve dört halifeden biri olan Hz. Ali, bilindiği gibi daha çok siyasi dehâsiyle, savaşlarda göstermiş olduğu kahramanlıklarıyla ve yiğitliğiyle ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte şairlik ve ilim yönünün bulunduğu da herkes tarafından malumdur. Hz. Ali'nin şiirleri ve hikmetli sözleri kulaktan kulağa aktarılmış ve onun vefatından çok sonra derlenerek yazıya aktarılmıştır. Hz. Ali'ye atfedilen hutbeler, şiirler ve vezir sözler *Nehcü'l-belâga*, *Dîvân ve Gurerü'l-hikem* isimleri altında toplanmıştır. Ne var ki bu eserlerin özellikle de şiirlerin Hz. Ali'ye aitliği hususu günümüze kadar tartışılmalı bir konu olmuştur.

Türk İslâm Edebiyatı Ana Bilim Dalı öğretim üyesi olan Doç. Dr. Ali Öztürk, tanıtmaya çalıştığımız bu eserinde Dîvânın Hz. Ali'ye ait olup olmadığı tartışmalarına girmeksizin, eserinin önsözünde de belirttiği üzere Hz. Ali Dîvânı'nın ilk mütercimi olan Abdullah Salahaddîn-i Uşşâkî'nin manzum Türkçe tercümesini tenkitli metin halinde hazırlayıp okuyucuyla buluşturarak eserin ilk müterciminin hakkını teslim etmeyi hedeflemektedir.

Eser, Önsöz, Giriş, Sonuç, Kaynakça, Hz. Ali Dîvânı Salâhî Tercümesi (Tenkitli Metin) ve Dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Yazar, İslam öncesi Arap toplumunun şiir kültürüne, şiire verdikleri öneme, şiirin hayatlarındaki yerine ve Hz. Ali'nin şairliğine değinerek eserine giriş yapmıştır. Akabinde Türk edebiyatında Hz. Ali Dîvânı çevirilerini ele alarak açıklamıştır.

Hız. Ali Dîvânı'nı bugünkü bilgilere göre ilk olarak Abdullah Salahaddîn-i Uşşâkî (ö. 1197/1782) Türkçeye tercüme etmiştir. Bu tercüme kendisinden sonraki Hz. Ali Dîvânı tercümelerine doğrudan veya dolaylı olarak kaynaklık etmiştir. İlk tercüme bu olmasına rağmen Hz. Ali Dîvânı tercümeleri arasında en meşhur olanı Müstakimzâde Sâdeddin Süleyman Efendi'nin (ö. 1202/1788) tercümesi ve

* Bitlis Eren Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, (ekarakurt@beu.edu.tr)

şerhidir. Müstakimzâde, Salâhî'nin tercümesini kendi ifadesiyle "terbiye" ederek üzerinde birtakım değişiklikler yapmış ve Hz. Ali Dîvânî'na şerh yazmıştır.

Öztürk, eserin giriş bölümüne Salahaddîn-i Uşşâkî'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında genel bilgiler vererek devam etmiştir. Daha sonra hazırladığı çalışmanın dayandığı kaynak olan Salâhî'nin Hz. Ali Dîvânî tercümesini etraflıca tanıtmaktadır. Salahaddîn-i Uşşâkî Arapça, Farsça ve Türkçeyi çok iyi bilmektedir ve bu dillerde İslâmî Türk edebiyatının bir çok türünde eserler kaleme almıştır. Bununla birlikte *Matla'u'l-fecr* isimli eseriyle İslâmî Türk edebiyatında "Regâibiyye" türünün öncüsü olmuştur (s.26). Salâhî'nin ayrıca edebî sanatlarla ve aruz ilmine dair çeviri risaleleri bulunmaktadır. Hz. Ali Divanı çevirisinde de on bir aruz kalıbını kullanarak ustalığını göstermiştir.

Yazar, Salâhî'nin Hz. Ali Dîvânî tercümesi hakkında verdiği bilgilerle eserle ilgili okuyucuların aklında oluşabilecek muhtemel soruları cevaplamaya çalışmaktadır. Bu kısımda yazar, Salâhî'nin eserinin te'lif sebebini ve eserin tamamlanma tarihini ilgili beyitler çerçevesinde belirtmektedir (s.28-29). Çevirinin dil ve üslûbuna da değindikten sonra çeviride kullanılan aruz kalıpları ve şiir sayılarını genel bir tablo halinde vererek okuyucuya kolaylık sağlamaktadır. Akabinde Salâhî tercümesinin nüshalarını tek tek ele alarak kısaca açıklamakta, daha sonra bu nüshaları değerlendirip tenkitli metnin oluşturulmasında takip edilen metoda da değinerek giriş bölümünü tamamlamaktadır.

Sonuç bölümünde Salâhî'nin Hz. Ali Dîvânî'nı Türkçeye çevirerek büyük bir eksikliği giderdiğini, bu vesile ile eseri hem Türk edebiyatına hem de düşünce hayatına önemli bir katkı sağladığı ifade edilmektedir. Tercüme, şairlik yönüyle de temayüz etmiş usta bir mütercimın elinden çıkmış olması hasebiyle Türk edebiyatının bir kazanımı olarak görülmektedir.

Hz. Ali Dîvânî Salâhî Tercümesi (Tenkitli Metin) bölümü kitabın yazılmasına esas teşkil eden bölümdür. Bu bölümde yazar, kafiye düzenine göre "elif" harfinden "ye" harfine kadar alfabetik olarak, beyit sayısı bir ile otuz arasında değişen toplamda 458 şiirin tenkitli metnini vermiştir. Şiir başlıkları Farsçadır. Ayrıca her şiirin başında karşılaştırmaya esas olan nüshalar ve varak numaraları yazılmış, şiirlerin vezinleri de verilerek okuyuculara kolaylık sağlanmıştır. Şiirlerin çeviri yazısında tam transkripsiyon yerine genel okuyucu kitlesi de gözetilerek kısmî transkripsiyon uygulanmıştır. Eserin sonuna şiirlerde geçen özel isimler için bir indeks ilave edilmiştir.

Sonuç olarak belirtmek gerekir ki; Hz. Ali Dîvânî Tercümesi neşri, İslâmî Türk edebiyatı sahasında birçok ürün veren Salahaddîn-i Uşşâkî'nin söz konusu Dîvân'ı ilk tercüme eden kişi olması bakımından hakkının teslim edilmesine vesile olmuştur. Diğer taraftan eser, Hz. Ali'nin siyasi ve ilmî kişiliğinin yanı sıra şair kimliğinin de tekrar hatırlanmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışma, Hz. Ali'nin şiirlerini Türkçe olarak okuyup anlamak isteyen klasik şiirimizin tadını almış okuyuculara önemli bir hizmet olarak görülmelidir.